

**4th INTERNATIONAL SYMPOSIUM of EDUCATION and VALUES
(4. ULUSLARARASI EĞİTİM ve DEĞERLER SEMPOZYUMU)**

24-26 December 2020 Karabük, TURKEY/Online Sempozyum

KATILIM BELGESİ

Sayın İlyas PÜR

Karabük Üniversitesi ev sahipliğinde; International Journal of Eurasia Social Sciences, International Journal of Education Technology and Scientific Researches ve International Journal of Eurasian Education and Culture'nin katkılarıyla 24-26 Aralık 2020 tarihlerinde online olarak düzenlenen 4th International Symposium of Education and Values'e (4. Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu) "**YUNUS EMRE'NİN İNANÇ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN PSİKOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**" başlıklı bildirisi ile katılım sağlamıştır.

Doç. Dr. Osman ÇEPNİ
Karabük Üniversitesi
Düzenleme Kurulu Başkanı

INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF EDUCATION AND VALUES - 4

(ULUSLARARASI EĞİTİM VE DEĞERLER SEMPOZYUMU-ISOEVA- 4)

24 - 26 December / 2020 Karabuk / TURKEY

24 - 26 Aralık / 2020 Karabük / TÜRKİYE

ISBN:978-625-409-808-6

FULL TEXTS
BİLDİRİ TAM METİNLERİ KİTABI

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLI SANAYI İÇİN PROTOTIP TARTLET MAKINESI NIN GELİŞTİRİLMESİ	694
EMNİYET ALETİ OLARAK EMNİYET KEMERİ KULLANARAK ARAÇ HIZ SINIRI SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	701
EFFECTIVENESS OF TEACHING AND LEARNING AIDS USING TECHNOLOGY.....	709
DURING ONLINE CLASS IN MATHEMATICS COURSE	709
EĞİTİMDE DİJİTALLEŞMENİN BASINDA SUNUMUNA İLİŞKİN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ: COVID-19 ÖRNEĞİ	725
PERFORMANCE ANALYSIS THICKNESS LAYER CIGS OF	735
TANDEM SOLAR CELLS USING AMPS-1D	735
EFFECTIVENESS OF ONLINE SUPPLIER PERFORMANCE EVALUATION	750
PALEOLİTİK ÇAĞDA ATEŞİN KULLANIMININ KÜLTÜREL GELİŞİME ETKİSİ.....	756
TARİH ÖNCESİ ÇAĞLARDA BRONZ KULLANIMININ KÜLTÜREL GELİŞİME ETKİSİ.....	764
SÜPERPANOPTİKON VE BÜYÜK VERİ KAVRAMLARININ GÖZETİM ÇALIŞMALARI KAPSAMINDA İNCELENMESİ	771
OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÖZDÜZENLEME BECERİLERİNDE KARDEŞ ETKİSİ.....	779
PEDAGOJİK AÇIDAN DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ KUR'AN KURLARI ÖĞRETİCİ KİTABI (I-II) ÜZERİNE GENEL DEĞERLENDİRME	788
İSTANBUL VE GAZİ ÜNİVERSİTELERİNİN HAZIRLADIĞI YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARINDAKİ (A1) KALIP SÖZLER.....	799
İŞİTME ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN OTOMOTIV ALANINDA ENDÜSTRİYEL EĞİTİM DENENLERİNİN PERFORMANSLARININ ÖRNEK ÇALIŞMASI.....	807
SANAT ESERLERİNDE MAVİ RENGİN KAVRAMSAL VE ANLAMSAL YAPISI	817
NURETTİN TOPÇU'DA AHLÂK VE DİN İLİŞKİSİ	825
COVID-19 SALGIN DÖNEMİ UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ.....	841
YERLİ KULLANICI İÇİN LPG GAZ KAÇAK BİLDİRİM SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	855
YERLİ KULLANICI İÇİN LPG GAZ KAÇAK BİLDİRİM SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	862
DEVELOPMENT OF HAND WEARABLE SENSOR FOR BEGINNER SIGN LANGUAGE EDUCATOR	871
DEVELOPMENT OF GAS STOVE SAFETY MECHANISM WITH IOT SYSTEM (GSSM) IN APPLICATION OF LIQUID PETROLEUM GAS STOVE IN MALAYSIA	877
PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ İLE AKADEMİK BAŞARI ARASINDAKİ	884
İLİŞKİ ALANINDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN İÇERİK ANALİZİ.....	884
COĞRAFYA DERSİ UYGULAMALARINDA YENİ BİR TEKNİK; ORYANTİRİNG	900
AZERBAJCAN'DA TURİZM EĞİTİMİNİN GELİŞİM SÜRECİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	909
LEARNING EFFICIENCY USING ONLINE EDUCATION FOR THE DEVELOPMENT OF THE STUDENT PROJECT IN POLITEKNİK MALAYSIA: A STUDY DURING PANDEMIC COVID.....	920
SİBER GÜVENLİK SAVUNMA HİYERARŞİSİNDE YENİ BİR EĞİTİM MODELİ	939
ÇOCUK GELİŞİMİ ÖĞRENCİLERİNİN MERHAMET VE ÇOCUK SEVME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ ...	948
THE REIMAGINING OR RUINING OF THE FAIRY TALE: ANGELA CARTER	961
AND ANDRZEJ SAPKOWSKI.....	961
DIGITAL PARALYSED WALKER INTERPHASE MONITORING DEVICE	966
SOSYAL HİZMETLERDE GÖREV YAPAN PERSONELİN SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ	977
YUNUS EMRE'NİN İNANÇ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN PSİKOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	989

YUNUS EMRE’NİN İNANÇ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN PSİKOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹⁰⁸

Dr. İlyas PÜR

Milli Eğitim Bakanlığı/Öğretmen, ilyaspur@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışma Türk tasavvufunun önemli şahsiyetlerinden Yunus Emre’nin inanç ile ilgili görüşlerini incelemeyi amaç edinmektedir. Bu amaçtan hareketle, Yunus Emre’nin inanç üzerine yazdığı beyitlerinden bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. Burada özellikle Yunus Emre’nin Allah’a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere ve ahirete inanç üzerine yazdığı beyitlerdeki unsurlar üzerinde durulmuştur. Böylece inanç kavramının Yunus Emre’de meydana getirdiği etkiler ve bu etkilerin onun ruh dünyasındaki yansımaları ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Yunus’un din anlayışında Allah inancı, merkezî bir konumdur. Aynı zamanda o, hayat anlayışını da bu inanca göre oluşturur. Çünkü Allah inancı onun için bir rehberdir. Bu nedenle O, ezelden beri Allah’a inanan bir şair olarak ilâhîleri ile de insanların gönlüne Allah inancını yerleştirmeye çalışmıştır. Yunus’un inanç anlayışı Kur’an ve sünnete, kendisinden önce yaşayan mutasavvıfların düşünce ve tecrübelerine dayanmaktadır. Ayrıca Yunus Emre, beyitlerinde Allah’a inanmanın üstün özelliklerinden bahsederek bu inancın insanları insan-ı kâmil mertebesine ulaştırabileceğini ifade eder. Yunus ayrıca Allah inancı ile insanları ilahî aşka ve tevhid’e davet eder.

Anahtar Kelimeler: Allah, Allah İnancı, Yunus Emre, İnanç, İnanç Esasları.

¹⁰⁸Bu Makale Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde kabul edilmiş olan “Yunus Emre’de Dinî Hayatın Psikolojisi” adlı Yüksek Lisans Tezinden geliştirilerek üretilmiştir.

EVALUATION OF YUNUS EMRE'S OPINIONS ABOUT THE BASIC PRINCIPLES OF FAITH

ABSTRACT

This study aims to examine opinions about the Yunus Emre's belief in the important figures of Turkish Sufism. For this purpose, it has been tried to obtain findings from the couplets written by Yunus Emre on belief. Here, the elements in the couplets written by Yunus Emre on belief in God, angels, books, prophets and the here after are emphasized. Thus, the effects of the concept of belief on Yunus Emre and the reflections of these effects on his spiritual world will be tried to be revealed. Belief in Allah is central to Yunus' understanding of religion. At the same time, he creates his understanding of life according to this belief. Because belief in God is a guide for him. For this reason, as a poet who believed in God, he tried to place the belief in Allah in the hearts of people with his divinities. Yunus's understanding of belief is based on the Qur'an and the sunnah, and the thoughts and experiences of the Sufis who lived before him. In addition, Yunus Emre mentions the superior characteristics of believing in God in his verses and states that this belief can bring people to the level of perfect humanity. Yunus also invites people to divine love and oneness with belief in Allah.

Keywords: Allah, Belief in Allah, Yunus Emre, Belief, Principles of Belief.

Giriş

Sözlükte "güven içinde bulunmak, korkusuz olmak" anlamından türeyen *inanç* "güven duygusu içinde tasdik etmek, inanmak" demektir. "sağlamlaştırmak, kesin karar vermek, tasdik etmek" anlamındaki *akd* kökünden türeyen *i'tikad* da inanç karşılığında kullanılır. Terim olarak inanç Allah'tan alıp din adına tebliğ ettiği kesinlik kazanan hususlarda peygamberleri tasdik etmek ve onlara inanmak" diye tanımlanır. Bu inanca sahip kimseye *mü'min* denir (Sinanoğlu, 2000: 212). İnançta teslimiyet ve duygusal bağlılık öne çıkmaktadır. Çünkü inancın insan psikolojisi üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (Kayıklık, 2005: 137). İnanç, yapısında önemli psikolojik unsurların bulunduğu ve bu unsurların devreye girmesiyle bütüncül bir yapı oluşturduğu psikolojik bir haldir (Kartal, 2019: 100). İnanç, inanılanın samimiyetle ve derinden yaşanması şeklinde düşünülebilir. Zira inançta, insanın kendine has ruhî özelliklerinin bütünü belirginleşerek onda güven ve sadakât ortaya çıkmaktadır (Kayıklık, 2005: 155).

Bu açıdan Yunus'un beyitlerine bakıldığında Allah inancı onun şiirlerinde önemli bir yere sahiptir. O, Allah inancını "birlik" anlayışı içerisinde ele alır. Ona göre âlemdeki her şey bu birlikten zuhur etmiştir. Yunus, ayrıca Allah'ın büyüklüğünü ve kudretini vurgulayan beyitlere de yer vermiştir. Diğer taraftan Yunus'un melekler hakkındaki düşünceleri de Kur'an ve hadis merkezlidir. Bu itibarla o Kur'an'a dayanarak meleklerin semada bulduklarını ve Allah'ın emirleri doğrultusunda hareket ettiklerini savunur. Hatta o ilâhî kitapları "vahdet" (birlik) anlayışı içinde ele alır. Bu bağlamda ilâhî kitapların hepsi insanın insan-ı kâmil, yani onun manevi olgunluğa erişmesini sağlamaktadır. Ayrıca Yunus, şiirlerinde peygamberlerden

de övgü ile söz eder. O, kimi zaman beyitlerinde peygamberlere atıfta bulunur.

1. İnancın Tanımı

İnancın manası Allah'a ve Peygamber'in Allah tarafından haber verdiği şeylerin doğru olduğuna inanmaktır. Bunlara hem kalben inanmak hem de bunları dil ile söylemek şarttır (Akseki, 1980). İslâm dininde "İnanç" kelimesi "güven", "doğruluk", "din", "islâm", "ihسان", "sevgi", "korku", "takva" gibi bir dizi kavramla birlikte düşünülür ve inançla birlikte dile getirilen en temel mefhum "amel-i salih veya yararlı eylem"dir. İslâm terminolojisinde "İnanç" insanın en ayrıcalıklı özelliği olan akledebilme, kendini ve âlemi fark edebilme yetisinin merkezi olan kalbin bir eylemidir" (Kayıklık, 2005: 134). Buna göre inancın hakikatı ve özü kalbin onu onaylamasıdır. Görüldüğü gibi inanç kesin olarak bir şeye güvenmek ve onu kabul etmek anlamlarına gelmektedir. İslâmî manada inancın özü Kur'an ve sünnette belirtilen hususları, kalbin tasdik etmesidir.

2. Yunus Emre'nin İnanç Esasları ile İlgili Beyitlerine Psikolojik Bir Yaklaşım

İnancın insan psikolojisi üzerinde derin bir etkisi bulunmaktadır. İnançta, insanı sükûn ve huzura kavuşturan, kesin ve içten gelen bir doğrulama vardır. Böylece inanç, içten ve arzulu bir kabul ile gerçekleşir. Böyle bir kabul insana güven verir (Kayıklık, 2005: 134). "İnanç, güven ve bağlılığın bir ya da birçok değer merkezine, güç, imge ve gerçekliklerine odaklanmak suretiyle yorumlama ve bağlanmanın dinamik sürecidir. İnançta, mevcut bilinçli egemen anlatılara bağlanarak hayatlar tutarlı hale getirilir. İnanç, paylaşılan güven ve bağlılıklar içinde ötekine, paylaşılan değerlere, anlam ve gücün aşkın çatısına bağlayan ve başkalarıyla ilişkiler içerisinde şekillenen varoluşsal bir yönelimdir" (Fowler, 2000: 92).

İnanç kavramı Yunus Emre'nin hemen hemen bütün şiirlerinde küfür kavramı ile birlikte anılır. Çünkü "Her şey ziddi ile bilinir" anlayışıyla, inancın olduğu yerde küfür, küfrün olduğu yerde de inanç bulunacaktır. Küfrü yaşamak inancın olgunluğu için şarttır. Yunus, inancı üç kısma ayırır; "Bunlardan birincisi, "akılda yirlü"dür. Buna "ilmel yakîn" denilir. Bu, insanın bir şeye akli ile inanması demektir. İkincisi, "aynel yakîn"dir. Bu ikinci inanç "gönülde yirlü"dür. Duygular (sevgiler, nefretler) bize bazı hakikatleri bildirir. Biz aklın yanı sıra duygularımıza da inanırız. Yunus'a göre üçüncü inanç "canda yirlü" olan "hakk-el yakîn"dir. İnsan kendi manevi varlığını ve ruhunu tanımak suretiyle böyle bir inanca ulaşır. "canla olan inanç canla bile gider" (Kaplan, 1991: 206). Yunus'un inancı "aşk inancı"dır. O, din formalitelerine körü körüne bağlanan sofuların ham inancına karşı çıkar. O, inancın ancak temiz gönüllerde olabileceğini söyler (Ergün, 1997: 76; Öztelli, 2006: 61). Yunus, kişi neyi severse onun inancı, sevdiği şeydir demektir. O, inanç ve dine ruh verecek olanın sevgi olduğunu söyler. Yunus'a göre insan sevdiğine inanır. Sevdiğinin hükmü altına girer. O, inancın tadına ancak Allah ve resülünü sevmekle varılabileceğini ifade ederek sevgi ile inancı birbirine birleştirir (Demirci, 1997: 63).

Yunus, aşk konusunu işlediği bir şiirinde aşkı, *halis inanç* anlamında kullanır. Ona göre içinde inanç bulunan gönül, aşk ateşinde yanıp muma dönüşür (Yılmaz, 1992: 105). Yunus bir beytinde inancı bir nura benzeter. Ona göre o nur mum gibi yanarak Hakk'ın cemalinin görülmesine ışık tutar;

"Çırak didüğüm imân nûr-ı mutlak

İmân luya didârın gösterir Hak" (Tatcı, 1997: 157).

İman kişide birlik düşüncesinin oluşmasının sebebidir. Yunus, bu durumu şu beytiyle dile getirir:

"Düşmüş idük ol kaldırdı birliğin bize bildürdi

İçimize ışık toldırdı dürüst oldı imânumuz" (Tatcı, 1997: 173).

Yunus, bu beyitte Allah'a şükranını ifade eder. Çünkü Allah, ona inanç nurunu bahşetmiştir. Yunus'un kalbine aşkı dolduran Allah'tır. Kalbi aşk ile dolan insanın inancı da dürüst olmaktadır. Dürüst inanç ise tahkiki iman anlamına gelmektedir (Tatcı, 1997: 279)

Yunus'a göre imanı kendine rehber edinen kişi yolda kalmaz. Çünkü iman kişiyi kötülöklere karşı koruyan bir siperdir:

"Hurîlere sırdaş olan Muhammed ile eş olan

Ol imânı yoldaş olan bunda yol yanılmayandır (Tatcı, 1997: 175).

Yunus bir başka beytinde imanın müslümanın yoldaşı olduğunu belirtir:

"Evvel bize vâcip budur hoş hulkıla amel gerek

İslâm adı okınacak yoldaşımız imân gerek" (Tatcı, 1997: 199).

Bu beyte göre; İslâm dininde yaradana karşı ibadet etmek, kadın-erkek her müslümana farzdır. Fakat ibadetlerin en geçerlisi de güzel davranışlarda bulunularak yapılan ibadetlerdir. Yunus, ikinci dizede inancın gereğinden söz eder. Ona göre İslâm'ın yaşayabilmesi için, gönüllere inancın yerleşmesi lazımdır. Yunus, imanı bir nur olarak görür. Ona göre günahın çok olması bu nuru karartır. Kararmış olan iman nurunu parlatmak için, inâyeti elden bırakmamalıyız. Çiçeğin bir ağaçta açması gibi iman da çiçek açması kalbe bağlıdır. Kalbi kötü duygulardan arındırmanın yolu ise insanın nefsiyle mücadele etmesine bağlıdır. Ona göre iman, insanın nefsiyle mücadele etmesinde onun yegâne yardımcısıdır. Ayrıca iman ve nefis insanın içinde bulunan iki zıt kutuptur. Bu iki vasıf sürekli birbiriyle çatışma halindedir (Tatcı, 1997: 280). Zira o bu konuda:

"Ol dördün birisi cân biri din biri iman

Biri nefsümdür düşmân anda savaşıp geldüm" (Tatcı, 1997: 248).

Bu beyitte Yunus, nefisini kendisi için düşman görmektedir. Yunus'a göre nefis, kötü şeyler yapması için insanı sürekli dürter. Bu durumda kişi, Allah'tan uzaklaşır. O da bu durumun farkında olduğu için nefsi ile sürekli mücadele etmektedir. Yunus'a göre dünyanın meşakketlerine kendilerini kaptıranlar Allah'ı unutmuştur:

"Dünya için gussalanan meşid göricek tutınan

Anda imansuz bulınan Allah'ı bir bilmeyendür" (Tatcı, 1997: 154).

Bu beyitteki dünya için "gussalanmak" deyiimi, dünyanın dert ve sıkıntılılarıyla oyalanmak anlamında kullanılmıştır. İnsanlar bu oyalanma neticesinde Allah'ın birliğini unutup imansız olmuşlardır.

Yunus, bir başka beytinde namaz kılan bir müslümanın namazını şuurlu bir inanç ile kılması gerektiğini

belirtir:

"Namaz kıl imanla yatmagıl gümânıla

Gidesin imanla tur irte namazına" (Tatçı, 1997: 406).

Namaz kılan bir müslüman namazını "huşû" içinde kılmalıdır. Yunus'a göre müslüman, her türlü şüpheden sakınmalıdır. İnsan, öbür âleme imanı sağlam olarak gitmelidir. Ona göre bunun yolu namaz ve ibadette sürekliliği sağlamaktan geçer.

Görüldüğü gibi inanç konusu Yunus'ta psikolojik bir güç kaynağı olmuştur. O yaşamın anlam ve değerinin inanç sayesinde vücut bulacağını ifade ederek nefsin de yine imanla birlikte kemâle ulaşacağını belirtir. Yunus ayrıca namazın önemi üzerinde durarak imanlı olarak namaz kılanların dünyaya kendilerini fazla kaptırmadıklarını fakat imanı olmayanların ise dünyanın aldatıcı heveslerine uyduklarını ifade eder. Yunus burada bir bakıma nefsin portresini çizerek imanı olmayanların nefsin istekleri dışına çıkamadıklarını belirtir.

2.1. Yunus Emre'nin Allah İnancına Dair Psikolojik Yaklaşım

Allah kelimesi İslâmî metinlerde, gerçek mâbudun (ibadet edilen) ve tek yaratıcının özel ismi olarak kullanılmıştır. Allah inancı, iman esaslarının birincisi ve temelidir. Bütün ilâhî dinlerde Allah'ın varlığı ve birliği en önemli inanç esası olmuştur. Bütün inanç esasları Allah'a imana ve Onun birliği esasına dayanmaktadır. Allah inancı, Allah'ın var ve bir olduğuna, bütün üstünlük sıfatlarıyla nitelenmiş ve noksan sıfatlardan uzak ve yüce bulunduğu inanmaktır (Algül vd., 2006: 82). Demek ki, inanç esaslarının ilk şartını Allah inancı oluşturmaktadır. Diğer inanç esaslarının temeli de Allah inancına dayanmaktadır. Ayrıca Allah inancı mükellef her ferdin inanmakla sorumlu tutulduğu en temel inanç esasıdır.

Bu konuda yapılan araştırmalar kendini güçsüz ve yardıma çok muhtaç hisseden çocukta, kendi varlığını her zaman koruyacak, yardım edecek ve her dileğini yerine getirecek sınırsız ve asla sarsılmayan bir kuvvet arayışı olduğunu, bitmek ve tükenmek bilmeyen bir merak ve öğrenme arzusu ile henüz adını koyamadığı, fakat zamanla *kutsal ve mutlak varlık* dendiğini öğreneceği ilâhî kudreti durmadan aradığını, sonsuzluğa karşı duyduğu bu merak ve özleminden dolayı dinî inanca kolayca kaydığını ve ona yöneldiğini, esasen çocuğun başlangıçta büyük bir dinî hazırlık içinde olduğunu, Allah'a inanmaya fevkalade hazır ve meyyal olduğunu ve bunun için yeterli istidat ve kabiliyetinin bulunduğu ortaya çıkmıştır (Yavuz, 1979: 46). "O halde Allah inancı, varlık ve oluşun arkasında bir yaratıcı şuurun varlığını kabulden ibarettir. İşin özü budur. Allah kavramıyla ilgili üretilen diğer bütün fikirler işin teferruatıdır" (Öztürk, 1997: 285). Yunus, gerçek imanının Allah'ın bir olduğunu bilmekle başladığını söyler:

"Senündür padişahlık kudretün var

Yaratdun yiri göği heybetün var" (Tatçı, 1997: 99).

Allah, zaten Kur'an-ı Kerim'de sık sık hâkim ve mutlak güç sahibi olduğunu, bütün âlemleri yaratanın kendisi olduğunu, mahlûkatı hem dirilttiğini hem de öldürdüğünü beyan etmektedir. Yüce Allah, bir şeye "ol" dediği zaman o şey de hemen olur. Yunus, bu durumu şöyle dile getirir:

"Kün'i bir kezin söyledin her nesneyi var eyledün

Yine âhir bir sözile anı kılmak harâb nedür" (Tatcı, 1997:146).

Yunus, bu beytiyle Allah'ın her şeyi oldurma ve her şeyi yok etme gücüne sahip olduğunu belirtir. Ona göre Allah her şeyi yok edeceğini de âyetiyle belirtmiştir. Allah'ın her şeyi yok etmesi O'nun bir sözüne bağlıdır. Yunus, son dizelerde hayretini dile getirir.

Yunus, bir beytinde kâinata belli bir düzenin olduğundan bahseder. Ona göre bu Allah'ın kudretini gösterir. Felekler, Allah'ın emri ile dönerler:

"Senün emrin ile döner felekler

Hem ayun güneşün devrânı sensin" (Tatcı, 1997: 366).

Yunus, bu beytiyle ayın ve güneşin belli bir yörüngede döndüğünü, bunun ise Allah'ın bir eseri olduğunu anlatmak istemiştir.

Yunus, şiirlerinin çoğunda "vahdet" kelimesi etrafında Allah'ın yüce varlığını ve birliğini ifadeye yönelmiş sürekli onunla bir oluşunu dile getirmiştir. Yunus, Allah'ın birliğine gerçekten inanmıştır ve o, hiçbir varlığı, hiçbir olayı, hiçbir inancı, hiçbir insanı Allah'ın birliği dışında tutmamıştır (Göçgün, 1995: 30).

Yunus, bu dünyaya gelmeden önce Allah ile birlikte olduğunu söyler. Ona göre, insanlar ezel denizinden dünyaya sel gibi akarak gelmişlerdir. O, Allah-insan ilişkisini farklı bir boyuttan değerlendirir. O, Allah'ı insanda, insanı da Allah'ta bulur. Ondaki bu Allah-insan münasebeti nihayetinde insana, inanç ve sevgi olarak yansır. Yunus, Allah'a imanın ancak Allah sevgisi ile kâmil bir iman olacağını dile getirir. Ona göre, Allah'a inanmayan insanlar için evrendeki her şey birer perde, birer engeldir. Yunus, bu engellerden kurtulmanın yolunu Allah'a inanmakta bulur (Yaşar, 1991: 71; Ergün, 1997: 20).

Onun bunalımlı dönemlerinde söylediği şiirler her ne kadar olumsuzluk anlamı taşısa da onun Allah'a inanmamak gibi bir durumunun olmadığını söylemek gerekir. Bilakis o, Allah'a inanmakla kalmamış O'nun varlığının delilleri üzerinde de durmuştur. Zira O, Allah'a inanan ve islâmiyet'in yobazlar elinde yozlaşan yorumlarını reddedip öz değerlerini benimseyen gerçek bir mü'mindir (Halman, 1991: 165; Dalkılıç, 2007: 124-126). "Yunus'un Allah inancı, Kur'an'ın belirlediği peygamberin haber verdiği ölçüler içindedir" (Yılmaz, 1992: 106).

Yunus, bir beytinde Allah'ı padişaha benzeterek kendisini o padişaha teslim ettiğini söyler;

"İy padişah iy padişah uş ben beni virdüm sana

Genc ü hazinem kamusı sensün benüm öndin sana" (Tatcı, 1997: 52).

Yunus, burada Allah'a olan aşkını dile getirirken onu bir hazine gibi değerlendiriyor. Ona göre Allah öncesiz ve sonsuzdur. Yunus, Allahı önceden bildiği gibi sonra da bilmeye hep devam edecektir.

Allah, kullarına kendilerinden daha yakındır. Fakat Allah'ı tam olarak tanımayanlar bunun farkında değildirler. Tassavvuf ehli âşiklar ise, kendilerine *şah damarından daha yakın olan* Allah'ın varlığının şuurundadırlar (Tatcı, 1997: 124).

"Sen kim didün yâ Rab bana ben yakınam senden sana

Çün yakınsın benden bana görklü yüzün göster bana" (Tatcı, 1997: 58).

Yunus, bu beytiyle Allah'ın, kendisine kendinden daha fazla yakın olduğunu söylemektedir. O, bunun sonucu olarak, Allah'ın cemalini görmeyi istemektedir. Fakat Yunus, Allah'ın cemalini bu dünyada göremeyeceğini de iyi bilmektedir.

Buradan hareketle, Yunus'un Allah inancı aşka dönüşerek bir aşk imanı haline gelmiş ve bütün benliğiyle Allah'a yönelmiştir. Ayrıca onun eserindeki beyitlerinden hareketle ondaki imanın olgunlaşmış bir iman olduğunu görüyoruz. Yunustaki inanç öyle bir hale gelmiştir ki o bütün duygularını düşüncelerini ve davranışlarını yaratıcısıyla bütünleştirmiştir. O, Allahı kendi beninde bulur. Yunus bütün yaratılan mahlûkata aynı gözle bakarak yaratandan dolayı onları sever. Onun beyitlerine baktığımızda zaten sevgi hususunun egemen olduğunu görürüz. Ondaki bu sevgi unsuru onun Allah'a duyduğu aşktan ileri gelmektedir.

2.2. Yunus Emre'nin Melek İnancına Dair Psikolojik Yaklaşım

Melek kelimesinin kökü, "götüren" manasına gelen "elük" ve "haber götürün" manasına gelen "elüke"dir. "elk" kelimesi "elçilik" demektir. Meleklerin varlığı kitap ve sünnetle sabittir. Sözlükte "haberci, elçi, güç ve kuvvet" anlamlarına gelen melekler, Allah'ın emriyle çeşitli görevleri yerine getiren, gözle görülmeyen varlıklardır (Yıldız, 1990: 50; Algül vd., 2006: 92).

Allah sayısız melek yaratmıştır. Melekler her yerde hazır ve nazır bulunan varlıklardır. Yunus, bir beytinde meleklerin gökte cümbüş halinde olduğunu söyler;

"Gördüm göğün meleklerin her biri bir cünbişdedür

Hak çalab'un zikrin ider İncil ü hem Kur'an benem" (Tatcı, 1997: 241).

Yunus, bu beyitte meleklerin sürekli hareket halinde olduğunu ve Allah'ın emirlerini derhal yerine getirdiklerini ifade eder. Beyte göre meleklerin bir görevi de sürekli Allah'ı zikretmektir. Yunus, bir başka beyitte meleklerin insanlara yardım ettiğini ifade eder;

"Ferişteyi anmaktan bilesin murâd nedür

Gice gündüz biledür senün ile her işde" (Tatcı, 1997: 390).

Yunus, bu beyitte meleklerle inanıp, onları zikretmenin önemine değinir. Ona göre, insanlar her şeye güç yetiremezler. Bazı durumlarda Allah'tan yardım beklerler. İşte Allah da melekleri vasıtasıyla insanların zor anlarında onlara yardımcı olur. Ayrıca, İslâm kaynaklarına göre insanların sağında ve solunda melekler vardır. Sağdaki melek iyilikleri, soldaki melek kötülükleri yazar. Bundan dolayı melekler, sorgusuz sualsiz Allah'ın emirlerini yerine getirirler.

Yunus, bir şiirinde Hz. Âdem'in yaratılmasında dört büyük meleğin görevinden bahseder;

"Azrail gökten indi bir avuç toprak aldı

Dört ferişde yogurdu bir peygamber eyledi" (Tatcı, 1997: 450).

Yunus, bu beyitte Hz. Âdem'in yaratılış hâdisesini anlatır. Bu hâdisede dört büyük melek Hz. Âdem'in vücudunu oluşturmuşlardır. Yunus, bu beyitte "dört ferişte" terkinini kullanır. O, bununla dört büyük melek olan Azrail, Cebrail, Mikail ve İsrail'i kasetmiştir.

Onun bir şiirine göre melekler, mirac hâdisesinde Hz. Peygamber'i karşılamışlar ve onu "Burak" denilen binekten indirmişlerdir;

"Ferişteler geldiler Burak'tan indürdiler

Na'lini döndürdiler ol hem yürüdi yayak" (Tatcı, 1997: 193).

Yunus, meleklerin sema ehli varlıklar olduğunu, buldukları makama da melekler mülkü dendiğini söyler:

"Âdemilikten çıkam uçam melekler mülkine

Levn olam bî-levn olam geh kevn olam bî-kân olam" (Tatcı, 1997: 281).

Yunus, bu şiirinde bir anlığına da olsa insan olmaktan çıkıp melekleşmeyi istemektedir. Çünkü insan, bedeniyle insandır. O, uçma özelliğine sahip değildir. Yunus ise bedenden, maddeden ve renkten kendini soyutlayarak meleklerin yaşadığı yer olan melekût âlemine varmayı amaçlamaktadır.

Yunus, bir şiirinde meleklerin nuranî varlıklar olduklarından bahseder. Ona göre melekler Allah'ın emri dışına çıkmazlar. Yunus, şiirinde meleklerin hazır ve nazır olarak her an Allah'tan emir beklediklerini ifade eder. O, bundan dolayı dervişin seyr-i afâkiye girip feleklerde bulunan meleklerden dileklerde bulunabileceğini belirtir:

"Geh feleklerde meleklerden dilekler eyleyem

Gâhi arş u şemsile gerdün olam gerdân olam" (Tatcı, 1997: 277).

Yunus, bu beyitte âşık olan dervişin aşk ateşiyle döne döne semaya yükseleceğini ve orada meleklerle karşılaşacağını ifade eder. Ona göre melekler, Allah'ın birer vasıtası oldukları için derviş, sülûkü esnasında meleklerle dileklerini iletebilir.

Nihayetinde melekler Allah'ın emrinde olan varlıklar olduğundan Yunus'un meleklerle olan sevgisi de onun Allah'a olan sevgisinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Yunus iman edilecek esaslara bütünüyle inanmış bir mutasavvıftır. Dolayısıyla, meleklerle olan inanç onun duygu ve düşüncelerinde yer edinmiştir. Yunus ilahî aşkın vermiş olduğu duyguyla bazen kendinden geçerek meleklerle arzu ve isteklerini iletmektedir.

2.3. Yunus Emre'nin Kitap İnancına Dair Psikolojik Yaklaşım

Kitap, terim olarak "Allah'ın kullarına yol göstermek ve onları aydınlatmak üzere peygamberlerine vahyettiği sözlere ve bunun yazıya geçirilmiş şekline denir". Kitaplara inanç, Allah tarafından bazı peygamberlere kitaplar indirildiğine ve bu kitapların içeriğinin tümünün doğru ve gerçek olduğuna inanmak demektir (Algül vd., 2006: 99).

Yunus'a göre Kur'an gökten inmiştir. Kur'an'daki sözler Allah'ın sözleridir. Allah, Kur'an vasıtasıyla insanlarla sözlü iletişim kurar;

"Çün Kur'ân gökten indi anı Allah buyurdi

Andan haber virsene hâ kitâptan ötersin" (Tatcı, 1997: 329).

Yunus Emre'de kalıplaşmış ve derin anlamlar yüklenmiş bir "dört kitap" terkibi mevcuttur. Dört kitap ile

muhakkak Hz. Davud'a indirilen "Zebûr", Hz. Musa'ya indirilen "Tevrat", Hz. İsa'ya indirilen "İncil" ve Hz. Peygamber'e indirilen "Kur'ân" söz konusudur. Fakat bu kitaplardan maksat ledünni ve manevidir. Yunus, beytinde dört kitabın kendi varlığında bulunduğunu ifade eder (Tatcı, 1997: 195).

"Tevrât'ıla İncil'i Zebûr'ıla Furkan'ı

Bunlardagi beyânı cümle vücudda bulduk" (Tatcı, 1997: 192).

Yunus, bu beyitte Allah'ın dört büyük ilâhi kitabı dört büyük peygambere indirdiğini ve bu kitapların hak kitaplar olduğunu belirtir. Ona göre bu kitaplara inanmak şarttır. Yunus düşüncesinin ürünlerine baktığımızda, İsa gibi ilahi vahyin çizgisinde olduğunu, dolayısıyla, Kur'an ölçüsünde olduğunu görürüz (Hatemi, 1994: 183).

Yunus dört ilâhi kitabın hepsini kendi içinde hissettiğini belirtir. Ona göre ilâhî kitaplar, özü itibarıyla insana "insan-ı kâmil" olmanın yollarını öğretirler. Yunus da zaten kendisini insan-ı kâmil olarak görür. O, bu ilâhî kitaplardaki yazıların da kendisini anlattığını söyler (Tatcı, 1997: 144).

"Halk içinde dirlik düzen dört kitabı doğru yazan

Ag üstine kara dizen ol yazılan Kur'an benem" (Tatcı, 1997: 145).

Beyte göre, Yunus, aradığı her şeyi Kur'an'da bulmuştur. O, aynı zamanda Kur'an'da kendini bulmuştur. Diğer taraftan Yunus, ilâhî kitapları "vahdet" anlayışı içinde değerlendirir. Yunus, ilâhî kitapların hepsine aynı gözle bakar. Çünkü onların hepsi peygamberler aracılığı ile insanlara Allah tarafından gönderilmiştir. Yunus, aynı zamanda Kur'an âyetlerini de bir nur olarak görmektedir.

Anlaşılabileceği üzere Yunus, Allah tarafından indirilen kitapların hepsini *birlik* anlayışıyla değerlendirir. Çünkü bütün ilâhî kitaplar bir olan Allah tarafından indirilmiştir. Yunus bu ilâhî kitaplardan hareketle Kur'anın değeri ve önemi üzerinde durur. Ona göre Kur'an Allah'ın zatını temsil eder. Aynı zamanda Kur'an diğer bütün kitapları doğrulayıcıdır. Yunus kitaplara olan inancın da ötesine geçerek Kur'an-ı Kerimde yazılı olan ayetlerin kendisini anlattığını belirtir. Burada Yunus bir nevi dört kitapla kendisini özdeşleştirmektedir.

2.4. Yunus Emre'nin Peygamber İnancına Dair Psikolojik Yaklaşım

Bilindiği gibi peygamberler, Allah'ın en seçkin kullarıdır. Çünkü Allah, onlar vasıtasıyla emir ve hükümlerini insanlara ulaştırır. Kuldun beklenen ise bu hükümleri insanlara açıklayan peygamberlerin sözlerine inanmak ve onları kalbi ile tasdik etmektir. "Peygamber, Farsçada "haber taşıyan ve elçi" anlamlarına gelir. Dini terim olarak peygamber, Allah'ın kulları arasından seçtiği ve onları vahiy ile şereflendirerek emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak üzere görevlendirdiği elçiye denir" Peygamberlere olan inanç, imanın altı esasından biridir. Peygamberlere inanmak demek insanlara doğru yolu göstermek için Allah tarafından seçkin kimselerin gönderildiğine ve bu kimselerin Allah'tan aldığı bütün bilgilerin gerçek ve doğru olduğuna inanmak demektir (Algül vd., 2006: 106).

Yunus'un şiirlerinde peygamberler konusu geniş yer tutar. Ona göre peygamberler yaratılmadan önce ve Hz. Âdem henüz yokken Hz. Muhammed'in nuru vardı.

"Ol yıldız ki varıdı kandaydı Âdem cânı

Ya bunca peygamberler anılmadan ağızdan" (Tatçı, 1997: 316).

Yunus, bu şiirinde Hz. Muhammed'in insanların en şerefli olarak yaratıldığını ve hiçbir insanın ve hiçbir peygamberin henüz yokluğunda bile Hz. Muhammed'in yıldızının olduğunu belirtir. Ona göre Hz. Muhammed, Allah'ın en seçkin kuludur. Yunus, yine bir beytinde Hz. Muhammed için "dinin direği" ve "peygamberlerin serveri" tabirini kullanır;

"Peygamberler serveri din direği Muhammed

Gör ne geveherler kodı bu bizüm kânümüza" (Tatçı, 1997: 402).

Yunus bu beyitte Hz. Muhammed'in peygamberlerin serveri olduğunu ve bütün peygamberlerin de onun nurundan yaratıldığını ileri sürer. Ona göre Allah âlemi yaratmadan önce peygamberler "cân"lardı;

"Yalnız sübhân'ıdı peygamberler cânıdı

Yunus hod pinhânıdı süret değşürüp geldüm" (Tatçı, 1997: 265).

Yunus, bu beyitte âlem yaratılmadan önce kendisinin gizli olarak bulunduğunu ve âlem yaratıldıktan sonra da şekil değiştirerek bu dünyaya geldiğini belirtmektedir. Ona göre âlem yaratılmadan önce peygamberler *cânlar* şeklinde mevcuttur Allah'ın emri ile âlemler yaratıldı ve peygamberler de şekil değiştirerek bu dünyaya geldiler. Yunus, bu dünyada önce Âdem peygamberin yaratıldığını onun hem ilk insan hem de ilk peygamber olduğunu ifade eder.

"Evvel Âdem yarattı sonra peygamberleri

Âhir Muhammed nûnı balkıdı içümüzden" (Tatçı, 1997: 315).

Yunus'a göre biz doğru ve gerçek haberi ancak peygamberlerden alırız. O, bu beyitte peygamberlere inanmanın önemine vurgu yapar. Yunus, kim Allah'a ve peygambere iman ederse benim yanıma gelsin demektedir. O, Hz. Muhammed'e ümmet olan insanların cennette Hz. Muhammed ile birlikte olacaklarını söyleyerek Hz. Muhammed'in herşeyi kuşatan bir derya olduğunu ve onun varlık denizinde yetmiş bin peygamberin olduğunu ifade eder. Ona göre Hz. Muhammed, şefaahat sahibidir. O, mahşer gününde bütün ümmetine şefaahatçi olacaktır;

"Yunus günahun çokdur sen ağırlısan hakdur

Yarın sana gerekdür Muhammed şefâ'ati" (Tatçı, 1997: 488).

Yunus, burada kendisinin günahkâr bir kul olduğunu düşünmekte ve bu yüzden de ağlamasının yerinde bir davranış olduğunu ifade etmektedir.

Yunus, şiirlerinde kendi iç âleminin derinliklerine inerek orada İsa Peygamber'in mucizesiyle karşılaşır.

"Bir dem gelür İsa gibi ölmüşleri diri kıılır

Bir dem gelür güm-râhleyin yolında ser-gerdan olur" (Tatçı, 1997: 103).

Yunus, bu beyitte kendi ruhsal durumunun iniş-çıkışlarından bahseder. Yunus, bir an gelir, Allah'ın yüce makamına çıkarak İsa Peygamber gibi ölüleri diriltir. Yine o, bir an gelir, yolunu kaybedip şaşkın bir derviş olur. O, şiirlerinde şu terkipleri kullanarak peygamberlere atıflarda bulunur. Hz. Âdem hakkında "Miskin

Âdem yanıldı Cennet'te buğday yedi", Hz. Nuh hakkında "Nuh ile tufandayım", Hz. Yusuf hakkında "Yusuf ile ben kuyuda yattım cefâ çektim"demektedir.

Buradan şöyle bir sonuca gidilebilir: Yunus, bilindiği gibi Allah aşkıyla yanıp tutuşan bir dervıştır. İlahî aşk onun hayatının bütününe nüfuz etmiş ve bu nedenle de Allah aşkı olmadan bu hayatın bir öneminin olmadığı şuuruna varmış bir mutasavvıftır. Aslında onun peygamber sevgisi Allah'a duyduğu aşktan kaynaklanmaktadır. Çünkü peygamberler Allah'ın buyruklarını insanlara ulaştıran elçilerdir. O bu nedenle bütün peygamberlere saygı ve hürmetle bakar. Ayrıca Yunus bazı peygamberlerin çektiği sıkıntıları bilmekte ve zaman zaman kendisini onların yerine koymakta ve bir anlamda empati yapmaktadır.

2.5. Yunus Emre'nin Ahiret İnancına Dair Psikolojik Yaklaşım

Ahiret, sözlükte "son, sonra olan ve son gün" anlamlarına gelir. Terim olarak "ahiret" İsrail adlı meleğin Allah'ın emriyle kıyametin kopması için Sur'a ilk defa üflemesiyle başlayacak olan ebedî hayata denir". Ahirete inanç, iman esaslarından olup genellikle Kur'an'da "el-yevmü'l ahir" (son gün) şeklinde Allah'a imanla yan yana zikredilmiştir. Bu da ahiret inancının iman esasları arasında çok önemli olduğunu gösterir (Algül vd., 2006: 117-118).

Yunus, beyitlerinde ahiret mefhumunu "dünya ve ahiret" veya "iki dünya" şeklinde işlediği gibi "baki evi, ev, yarın" kelime ve terkipleriyle de işlemektedir (Tatçı, 1997: 182). Yunus, dünyadaki malların gelip-geçici olduğunu kalıcı olanın ise ahiret yurdu olduğunu belirtir;

"Ne (durur) dünya çoklığı eşkere(durur) yoklığı

Varlık sarayın hakikat ahreti bilmek gerek" (Tatçı, 1997: 198).

Yunus, bu beyitte dünyanın birgün yok olacağını, bundan dolayı da kendimizi bu dünyaya fazla kaptırmamız gerektiğini ifade eder. Ona göre ahiret hayatı ebedî ve sonsuzdur. Yunus, ayrıca bu beyitte ahireti varlık sarayına benzeterek orada kişinin istediği her şeyi bulacağını belirtir. O, bir başka beytinde kişinin bu dünyada iken ahireti için hazırlık yapması gerektiğini bunun da ancak çokça ibadet yapmakla mümkün olacağını söyler:

"Yunus gözün görürken yaragun eyleyi gör

Gelmedi anda varan girü gelesi degül" (Tatçı, 1997: 220).

Yunus'a göre insan ne yaparsa sağlığı yerinde iken yapar. Sağlığı yerinde olan kişi ibadetinde kusur etmemelidir. Yunus, ayrıca bu beyitte, ölenin tekrar geri gelmeyeceğini ifade ederek insanları uyarmaktadır. Ahiret kavramını tasavvuftaki terk fikri zaviyesinden değerlendiren Yunus, "dünya-ahiret elden komak, dünya-ahiret terk etmek, iki dünyadan geçmek" gibi deyimlerle de bu fikrini pekiştirmektedir (Tatçı, 1997: 183). Yunus'a göre hakiki âşık ahiret terkini vurmuş kişidir;

Yunus hayatının ilk zamanlarında öleceğinden ve hesap veremeyeceğinden korkar. Ama daha sonra o, imana ulaşıp Allah'ın sevgisine ve rahmetine sığındıktan sonra kendisinden emin olur. Öleceğinden korkmadığı gibi ahirete de bir arslan gibi gireceği inancını taşır (Ergün, 1997: 54). O, bu dünyada da ahirette de tek sevilmesi gereken şeyin Allah'ın güzelliği olduğunu savunur. Bu sebeple Yunus, dünya-ahiret, zaman-mekân mefhumunun üstüne çıkar. Onun Cennet'e ulaşmak gibi bir sevinci ve Cehennem'den

kaçmak için bir korkusu yoktur. Yaşar'ın (1991: 41) ifadesiyle "Yunus, ahiretin sonsuz güzelliğini gönlündeki aşk alevlerinin içinde bir gül bahçesi letafetiyle hissedince, dünyanın maddi değerleri hiçe inmiştir". Yunus, Allah'ı Cennet ümidi ile sevenler için küçümseyici bir tabir olan "eblehler" kelimesini kullanır. Ona göre Cennet eblehlerin canını tutmak için bir tuzaktır.

Netice itibariyle Yunus, inanç esaslarının hepsini ilahî aşk potasında eritmiş bir mutasavvıftır. Yunus, ahiret kavramıyla ilgili olarak da insanları zaman zaman bu dünyanın gelip-geçici olduğu konusunda uyardığıdır. Ona göre önemli olan ahiret yurdu. Çünkü ahiret yurdu sonsuzdur. Bu dünyaya fazla aldanmamak gerekir. Ancak Yunus daha da ileri giderek dünya ve ahiret hayatının kendisi için aynı olduğunu ifade eder. Çünkü o bu dünyada gerçek aşkı bulmuştur. Ona göre gerçek âşık Cennet ümidi ve Cehennem korkusu olmayan ve Allah'ı bu dünyada bulan kişidir. Yunus'un beyitlerinden anladığımız kadarıyla o aslında bu dünyada huzuru ve mutluluğu yakalamıştır. Çünkü o beyitlerini dile getirirken coşkulu, içten ve ahenkli bir tarz kullanmıştır.

3. Sonuç

Yunus'a göre Allah inancı, her mü'minde bulunması gereken bir faktördür. Ona göre Allah inancı bir nurdur. Bu nur gönüllerde biter ve inanç sayesinde kararmış gönüller aydınlığa çıkar. Yunus inancın sadece dil ile ifade edilmesinin yeterli olmadığı görüşündedir. Ona göre önemli olan Allah inancının içten gelen bir aşkla yaşanmasıdır. O bu inancın sağlamlaşmasının yolunun da ibadetleri çokca yapmaktan geçtiğini ifade eder. Yunus'un beyitlerinden de anlaşılacağı gibi iman, insan nefsini olgunlaştırarak, insanın kemâle ulaşmasını ve ruhun sükun ve huzura kavuşmasını sağlamaktadır. Yunus inancını ilahî aşkla bütünleştirmiş ve ilahî aşkla yoğurmuş bir mutasavvıftır. Yunus'un beyitlerinde Allah inancı onun ruhunun derinliklerine iyice kök salmış bir imandır. Yunus'a göre Allah inancı inanç esaslarının özünü oluşturur. Yunus, Allah'a inanan eden herkesi kardeş olarak görür. Ona göre Allah'a inananların içinde sevgi vardır. Demek ki Allah'a inancı, Yunus'ta sosyo-psikolojik bir güç kaynağıdır. Diğer taraftan Yunus beyitlerinde meleklerle inanmanın öneminden de bahsederek zaman zaman meleklerle karşı duyduğu hayranlığı dile getirmiştir. O, hatta insanlıktan çıkıp melekleşmeyi bile istemektedir. Yunus ayrıca meleklerin semada belirli bir makamda olduklarını da belirtir. İnanç esaslarının diğer bir kısmı olan kitaplara inanç konusunda ise Yunus, bütün ilâhî kitapları gönülden tasdik eden bir mutasavvıftır. O, ilahî kitapların hepsini tevhid anlayışı çerçevesinde değerlendirerek dört kitabın anlamının elifte saklı olduğunu ifade eder. Ona göre Kur'an-ı Kerim Allahın bizzat zatını temsil eder. Diğer taraftan Yunus, şiirlerinde peygamberlerden de bahseder. O bazen kendisini Kur'an da ismi geçen bazı peygamberlerin yerine koyar. Peygamberlerin karşılaştığı olayları değerlendirerek duygusal anlamda empati yapar. İnanç esaslarının bir diğeri olan ahirete inanç konusunda ise Yunus, bu dünyanın faniliği hususunda insanları uyarak asıl sonsuz ve kalıcı olanın ahiret yurdu olduğunu ifade eder. Fakat ona göre âşıkların dünya ve ahiret gibi bir dertlerinin olmadığını, âşıkların dünya ve ahiretten geçtiğini ve onların nihai hedefinin Allah aşkı olduğunu belirtir. Yunus'a göre âşıklar bu dünyada Allahı bulan kişilerdir. Onlar için dünya ve ahiret birdir.

Kaynakça

- Akseki, A. H. (1980). *Askere Din Kitabı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Algül, Hüseyin - Apaydın, H. Yunus - Erkal, Mehmet - Klavuz, A. Saim. (2006). *İman ve İbadetler*, 1. Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Dalkılıç, B. (2007). "Yunus Emre'nin İslam'ı Anlayış ve Anlatış Biçimi", Uluslararası Türk Dünyasının İslamiyete Katkıları Sempozyumu Bildirileri, 31 Mayıs-1 Haziran, Isparta:
- Demirci, M. (1997). *Yunus Emre'de İlahî Aşk ve İnsan Sevgisi*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Ergün, M. (1997). *Yunus Emre'de Tasavvuf ve Eğitim*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Fowler, J., W. (2000). *İman Bilincinin Evreleri*. Çev., Ali Ulvi Mehmedoğlu. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Göçgün, Ö. (1995). *Dünden Bugüne Yunus Emre*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Halman, T. S. (1991). *Yunus Emre'nin Hümanizması*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hatemi, H. (1994). *İnsan Hakları Öğretisi Açısından Yunus Emre'nin Dünya Görüşünün Değerlendirilmesi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kaplan, M. (1991). *Yunus Emre'nin İnsan ve Ahlak Görüşü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kartal, E. (2019). "İmanın Psikolojik Unsurları". *Journal of Analytic Divinity*, 3, 94-102.
- Kayıklık, H. (2005). "Psikolojik Açıda İnanç İman ve Şüphe". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 46/1, 133-155.
- Öztelli, C. (2006). *Yunus Emre Yaşamı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Öztürk, Y. N. (1997). *Din ve Fıtrat: Yaratılış*. İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- Sinanoğlu, M. (2000). "İman", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 22. 212, Ankara: TDV Yayınları.
- Tatçı, M. (1997). *Yunus Emre Divanı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yaşar, S. (1991). *Hayatı, Sanatı ve Tefekkürü: Yunus Emre*. İstanbul: Yeni Asya Yayınları.
- Yavuz, K. (1979). *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi: 7-12 Yaş*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Yıldız, V. (1990). *İlham Kaynakları*. İzmir: Nil Yayınları.
- Yılmaz, F. (1992). *Yunus Emre Hayatı-Düşüncesi-Etkisi*. İstanbul: Marifet Yayınları.